

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. D. Magistri Petri Lombardi Novariensis Episcopi
Parisiensis. Sententiarum Libri IV. quibus vniuersæ
Theologiæ summa continetur**

Petrus <Lombardus>

Mogvntiæ, 1632

Distinct. III.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38829

QVID SIT BAPTISMVS.
DISTINCT. III.

*De speciali
Baptismo.*

*Aug. illud
Ioan. 15. Iam
vos mundi
ostis.
Tract. 80 in
rom. 8.
Ibidem ferè
continuo.*

Post hæc videndum est, quid sit baptismus, & quæ sit forma, & quando institutus, & causa institutionis. Baptismus dicitur intinctio, i. ablutio corporis exterior, facta sub forma verborum præscripta. Si n. ablutio fiat sine verbo, non est ibi sacramentum: sed accedente verbo ad elementum, fit sacramentum: non utiq; ipsum elementum fit sacramentum, sed ablutio facta in elemento. Unde Aug. Verbo baptismi consecratur, detrahe verbum, & quid est aqua, nisi aqua? accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum. Unde est hæc tanta virtus aquæ, ut corpus tangat & cor abluat nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? Nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud est virtus intus manens. In duob. ergo consistit sacramentum baptismi, scil. in verbo & elemento. Ergo etsi alia desint, quæ ad decorem sacramenti instituta sunt, non ideo minus est verum sacramentum & sanctum, si verbum sit & ibi elementum. Nam & in hoc sacramento & in aliis quædam solent fieri ad decorem & honestatem sacramenti, quædam ad substantiam & causam sacramenti pertinentia. De substantia huius sacramenti sunt verbum & elementum, cætera ad solennitatem eius pertinent.

De forma Baptismi.

Mat ult. c. d

*Zach. Boni-
fac. Episc.
Mogunt.*

Sed quod est illud verbum, quo accedente ad elementum, fit sacramentum? Veritas te docet, quæ huius sacramenti formam tradens ait discipulis. Ite docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filii & Spirit. S. Inuocatio igitur Trinitatis verbum dicitur, quo baptismi consecratur: & hæc forma verborum sub qua traditur baptismus. Unde Bonifacio Episc. Zacharias Papa ait, Firmissime præceptum est in synodo Anglorum, ut quicumq;

fine

fine inuocatione Trinitatis merfus fui fset, quod sacramentum regenerationis non haberet: quod omnino verum est, quod si merfus in fonte baptis- mi quis fuerit sine inuocatione Trinitatis, perfectus Christianus non est, nisi in nomine patris & filii & Spir. S. fuerit baptizatus. Legitur tamen in Act. A- postolos baptizasse in nomine Christi, sed in hoc nomine, vt exponit Ambr. tota trinitas in- telligitur. Intelligitur enim cum Christum dicis, & pater à quo vnctus est, & ipse qui vnctus est, & Spir. S. per quem vnctus est. Vnde Nicolaus Pap ad con- sulta Bulgarorum, A quodam Iudæo multos ba- ptizatos asseritis, & quid inde agendum sit con- sultis. Hi profecto si in nomine sanctæ Trinitatis, vel in nomine Christi, sicut in actibus Apostolo- rum legimus, baptizentur: baptizati sunt, vnum enim idemque est, vt exponit Ambros.

Lib. de Spir. S. ante me- dium, ca. 3. Nic. 1.

*Si in nomine Patris tantum vel Spiritus sancti possit tradi-
baptismus.*

C

Hic quæritur, An baptismus esset verus, si dice- retur in nomine patris tantum, vel spir. S. tantum: vt cum dicitur in nomine Christi? Ambr. videtur dicere, quod si fide mysterium trinitatis teneatur, & vna persona tantum nominetur, plenum esse sa- cramentum: & è cōuerso si tres nominentur & non rectè de aliquo illorum sentiatur, vacuū fieri my- sterium Trinitatis. Ait enim sic. Vbi nō est plenum baptismi sacramentum, nec principium, nec spe- cies aliqua baptismi æstimatur. Plenum autē est, si patrem & filium & spir. S. fatearis. Si vnum neges, totum subruēs: & sicut si vnum in sermone com- prehēdas, vel patrem, vel filium, vel spiritum, fide autem nec patrem, neq; filium, nec spir. S. abneges, plenum est fidei sacramentum: ita etiam licet pa- trem & filium, nec spir. S. dicat, & patris & filii & spir. S. minus potestatem, vacuum est omne my- sterium. Cum enim dicitur in nomine Christi, per

In li de Spi- ritu S. ad pr. c. 3. in to. 1.

Ibid. paulo inferius. Ioan. i. a Act. 1. c

Yy vnita-

vnitatem nominis impletum est, myſterium: ne
à Chriſti baptiſmate ſpiritus ſeparatur, quia Chri-
ſtus baptizauit in ſpiritu.

Quæſtio Ambroſii.

*Ambr. lib. 1.
de Spir. S. c.
3. ad princ.
Solutio.
Act. 10. f*

Nunc conſideremus, Vtrum ſicut in Chriſti no-
mine legimus baptiſmi plenum eſſe ſacramentum,
ita etiam Spir. S. tantum nuncupato nihil deſit ad
myſterii plenitudinē? Rationem ſequamur: qui v-
num dixerit, Trinitatē ſignauit. Si Chriſtum dicas
& patrem, à quo vnctus eſt filius, & ipſum qui vn-
ctus eſt, ſcil. filium: & Spir. S. quo vnctus eſt, deſi-
gnasti. Scriptum eſt enim hunc eſſe Ieſum à Naza-
reth, quem vnxit Deus Spir. S. Et ſi patrem dicas,
filium eius & ſpiritum oris eius pariter iudicas, ſi
tamen id etiam corde comprehendas. Et ſi Spir. S.
dicas Deum patrem à quo procedit, & filium eius
cuius eſt ſpiritus nuncupasti. Vnde vt rationi co-
puletur authoritas, Dominus dicit. Vos autem
baptizabimini in Spir. S. ex quo iudicat nos rectē
poſſe baptizari in Spir. S.

*Act. 1. a
Ioan. 1. a &
Matth. 3. c*

*Perſtringit præmiſſorum intelligentiam cum determina-
tione cuiuſdam dicti.*

Ex his apertē intellexiſti, in nomine Chriſti verū
baptiſma tradi: vnde nihilomin⁹ inſinuari vide-
tur verū baptiſma dari poſſe in nomine patris tā-
tum, vel Spir. S. tantum, ſi tamē ille qui baptizat,
fidē trinitatis teneat: quæ trinitas in quolibet ho-
rum nominum intelligitur. Si a. aliquis peruerſe
credēs, & errorē inducere intendēs, vnum de trib.
tantum nuncupet, non cōplet myſterium. Quod
verò ait nominatis trib. vacuum eſſe myſterium,
ſi baptizans minuat potēſtatem patris vel filii vel
Spir. S. i. ſi malē ſentiat de potētia alicuius horū,
non credēs vnā potētia trium: intelligēdum
eſt hoc ſuper eum qui nō intēdit nec credit bapti-
zare: qui nō tantum caret fidē, ſed etiā intentionē
baptizādi nō habet. Qui ergo baptizat in nomine
Chri-

*Quid oportet deter-
minari.*

Christi, baptizat in nomine trinitatis, quæ ibi intelligitur. Tutius est tamē tres personas ibi nominare, ut dicatur, in nomine patris, & filii & Spir. S. non in nominibus, sed in nomine, i. in inuocatione, vel confessione patris & filii & Spir. S. Inuocatur enim ibi tota trinitas, ut inuisibiliter ibi operetur per se, sicut extra visibiliter per ministerium. Si autem dicatur in nominibus, non est ibi sacramentum, quia non seruatur forma baptismi.

De institutione baptismi. F

De institutione baptismi quando cœpit, variaz sunt æstimationes. Alii dicunt tunc esse institutū, cum Nicodemo Christus ait: Nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua & Spir. S. & c. Alii dicunt institutionē baptismi factā, cum Apost. dixit. Ite docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filii & Spir. S. Sed hoc dixit eis post resurrectionem præcipiens eis de uocatione gentium, quos ante passionem binos miserat ad prædicandum in Iudæa, & ad baptizandum, dicens. In uiam gentium ne abieritis. Iam ergo institutus erat baptismus: quia baptizabant simul & prædicabant.

Ioan 3:

Luca 10. A

& b

Marth 10. A

& b

De forma in qua baptizauerunt Apostoli ante passionem Christi. G

Si uerò queritur, in qua forma tunc baptizauerunt Apostoli? Sane dici potest, in nomine trinitatis sc. in ea forma in qua baptizauerunt postea gentes: quæ ante passionē potest intelligi fuisse tradita, licet nō sit scriptū. Non ergo tunc illā formam Christus prius tradidit, cum ad euangelizandum gentibus misit: sed quā ante tradiderat mittens eos in Iudæā, post iterauit cum ad gentes misit. Commodius ergo dicitur institutio facta, quādo Christus à Ioan. baptizatus est in Iordane: quod dispēsauit, non quia mundari uoluit cum sine peccato fuerit, sed quia cōtactu mundæ carnis suæ vim regeneratiuā contulit aquis, ut qui postea emergeretur in-

Matth. 3. 8

Yy 2

uoca-

uocato nomine trinitatis, à peccatis purgaretur. Tunc ergo inuocato nomine trinitatis institutus est baptismus Christi: in quo trinitas, cuius mysterium ibi innotuit, interius hominem baptizat.

Quare in aqua tantum fiat.

Celebratur autem hoc sacramentum tantum in aqua, non in alio liquore, vt ait Christus, Nisi quis renat⁹, &c. Ideoq; vniformiter id fieri in aqua precipitur, vt intelligatur, quod sicut aqua sordes corporis ac vestes abluit: ita baptismus maculas animæ, sordesq; vitiatorum emundando abstergit. Vnde ideo vt nullū inopia excusaret: quod posset fieri, si in vino vel oleo fieret: & vt cōmunis materia baptizandi inueniretur apud omnes: quod aqua significauit, quæ de latere Christi manauit, sicut sanguis alterius sacramēti signū fuit. Non ergo in alio liquore potest consecrari baptismus nisi in aqua.

De immersione quotiens fieri debeat.

De immersione vero si quæritur, quomodo fieri debeat præcise respōdemus, vel semel vel ter, pro vario more ecclesiæ. Vnde Greg. De trina immersione baptismi nil verius responderi potest: quam quod vos ipsi sensistis, quia in vna fide nihil officit ecclesiæ sanctæ cōsuetudo diuersa. Quia n. in tribus subsistentiis vna substantia est, reprehensibile esse nullaten⁹ potest infantē in baptismo ter vel semel immergere: quia & in tribus mersionib. personarū trinitas, & in vna pōt diuinitatis singularitas designari. Nos vero qui tertio immergimus, etiā tri-duanæ sepulturæ sacramētum signam⁹. Secundum hoc licet non modo ter, sed etiā semel tantum immergere. Ibi tamē duntaxat immergere nō semel licet vbi cōsuetudo ecclesiæ talis existit. Si quis vero id facere incipiat, vbi cōsuetudo talis nō est, vel semel tantum mergendū asserat, reprehensibile se cōstituit. Vnde Haymo, In suo sensu abūdabat Cyprian. cum semel mergebat in baptismo paruulos:

quia

Ioan. 19. f

Leandro Episc. ep. 41. l. ad medium. Ibid. paulo superius.

Ibid paulo superius.

Super epist. ad Roman. super illud c. 14. Vnusquisque in sensu suo.

quia quod intelligebat, studiosè implebat bonis operib. abundādo, licet in hoc nefcius derelinqueret: sed quia bonis operib. abundabat, postea corrept^o à Deo abundavit altiori sensu, ter illos mergēdo. Ecce habemus, quia deliquit, qui semel merfit. Sed hoc ideo quia aliter se habebat consuetudo illius ecclesiz, vel quia vnā tantum faciendā merfionem asserbat De trina merfione. Aug. ait, postquā nos credere promissimus, tertio capita nostra in sacro fonte dimersimus: qui ordo baptizādi duplici mysterii significatione celebratur. Rectè n. tertio immerfi estis, qui accepistis baptismū in nomine Tri. Rectè tertio immerfi: quia accepistis baptismū in nomine Christi, qui die tertio resurrexit à mortuis. Illa n. tertio repetita immerfio, typū dominicæ exprimit sepulturæ. Cōstat ergo baptizandos tertio debere immergi: & tamē si semel tantū immergātur, verū baptisma accipiūt. Et qui semel immergit tantū, nō peccat, nisi cōsuetudo ecclesiz oblistat, vel hoc modo tantum debere fieri asserat.

*De condic.
4. postquam.*

Quando circumcisio amisit vim suam. K

Solet etiam quæri, Si circumcisio amisit statim vim suam ab institutione baptismi: Ad quod dici-
m^o in Christi morte terminata esse legalia omnia. Ex tunc ergo circumcisio perdidit vim suam, ita quod postea non profecerit, sed potius obfuerit obseruatoribus suis. Sed vsque ad oblationem veteræ hostiæ potuit prodesse. Si enim ante passionem legalia finem habuissent, non ea imminente vetus pascha cum discipulis manducasset.

*Ioan. 19. f
ubi dicit
consumma-
tum est
Matth. 26. b
Luca 22. a
Marc. 14. b
Ioan. 13. b*

De causa institutionis. L

Causa vero institutionis baptismi, est innouatio mētis: vt homo qui per peccatum vetus fuerat per gratiam baptismi renouetur, quod fit de positione vitiorum & collatione virtutum. Sic n. fit quisque nouus homo, cum abolitis peccatis ornatur virtutib. Abolitio peccatorum pellit fœditatem: Appo-

sitio virtutum affert decorem, & hæc est res huius sacramenti, scil. interior munditia.

Queritur an baptismus aperuit cœlum, quod non aperuit circumcisio.

Si queritur. Vtrum baptismus aperuit cœlum, quod nō aperuit circumcisio? Dicimus quia nec baptismus nec circumcisio regni nobis aditū aperuit, sed hostia saluatoris: quæ si tēpore circumcisionis oblata fuisset illius tēporis homines regnum intrassent. Res ergo huius sacramēti iustificatio est. **QVOD ALII SVSCIPIVNT SACRAMENTUM & rem, alii sacramentum, & non rem, alii rem & non sacramentum.**

DISTINCT. IV.

Hic dicendum est, aliquos suscipere sacramentum & rem sacramenti, aliquos sacramentum & non rem, aliquos rem & non sacramentum. Sacramentum & rem simul suscipiunt omnes parvuli, qui in baptismo ab originali mundantur peccato: quamvis quidam diffiteantur, illis qui perituri sunt parvulis in baptismo dimitti peccata, innitentes illi verbo Aug. Sacramēta in solis electis efficiunt, quod figurant: nō intelligentes illud ita esse accipiendum, quia cum in aliis efficiant sacramēta remissionē, non hoc eis faciunt ad salutē, sed solis electis. Nam quod omnibus parvulis in baptismo remittatur peccatū per baptismum, Aug. evidenter dicit. A parvulo, inquit recēter nato vsque ad decrepitum senem, sicut nullus prohibetur à baptismo, ita nullus est, qui non peccato moriatur in baptismo: sed parvuli tantum originali, maiores vero etiam omnibus quæ male viuendo addiderunt ad illud, quod nascendo traxerunt, nisi enormitas vitæ impediatur. Adulti quoq; qui cum fide baptizantur, sacramentum & rem suscipiunt.

De fictē accedentibus.

Qui vero sine fide vel fictē accedunt, sacramentum,

De quorundam errore. In lib. de baptismo contra Donatist. primo in sine ca. 8. t. 7. In Ench. ca. in princ. 43. in to. 3.